
ভূগোল

সপ্তম শ্ৰেণীৰ পাঠ্যপুথি

সমাজ বিজ্ঞান

(দ্বিতীয় ভাগ)

ভূগোল

পাঠ – ৩

পৃথিৱীৰ উপৰিভাগ আৰু ইয়াৰ পৰিৱৰ্তন

অংশ – ৩

জ্যোতি দাস

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শিকনৰ ফলাফল

- এখন ঠাইৰ জলবায়ু নির্ধাৰণ কৰাৰ ক্ষেত্রত ভৌগোলিক কাৰকবোৰৰ ভূমিকা সম্বন্ধে জানিব পাৰিব।
- মানুহৰ কাম-কাজৰ ওপৰত জলবায়ুৰ প্রভাৱ সম্পর্কে ধাৰণা কৰিব পাৰিব।
- পৃথিৱীৰ পৰিবর্তনৰ বিষয়ে জানিম ।

জলবায়ুৰ কাৰকসমূহ

- ভূপৃষ্ঠৰ বিভিন্ন ঠাইত বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ জলবায়ু দেখিবলৈ পোৱা যায়।
- ইয়াৰ প্ৰধান কাৰণসমূহ হ'ল —
  - ঠাইখনৰ অৱস্থান
  - উচ্চতা
  - সাগৰৰ পৰা দূৰত্ব
  - মাটিৰ ঢাল আদি।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

শ্বিলং —

- গুৱাহাটীৰপৰা শ্বিলঙৰ দূৰত্ব প্ৰায় ১০০ কিলোমিটাৰ।
- শ্বিলং আৰু গুৱাহাটীৰ মাজৰ দূৰত্ব বৰ বেছি নহয় যদিও দুয়োখন ঠাইৰ মাজত জলবায়ুৰ যথেষ্ট পাৰ্থক্য আছে।
- শ্বিলঙত গোটেই বছৰ জুৰি ঠাণ্ডা অনুভৱ হয়। ইয়াৰ প্ৰধান কাৰণ হ'ল ঠাইখনৰ উচ্চতা।
- শ্বিলঙৰ উচ্চতা সমুদ্ৰপৃষ্ঠৰপৰা ১৬০০ মিটাৰ হোৱাৰ বাবে জলবায়ুৰ ক্ষেত্ৰত এনে পাৰ্থক্য দেখা যায়।

- উষ্ণতাৰ বাবেও এটা ঠাইত জলবায়ুৰ পার্থক্য দেখা যায়।
- বিষুৱৰেখাৰ ওচৰৰ ঠাইবোৰত বায়ুমণ্ডলৰ উষ্ণতা বেছি।
- মেৰু অঞ্চলত ই কম আৰু সেয়েহে মেৰু অঞ্চলত আমি ঠাণ্ডা জলবায়ুৰ অভিজ্ঞতা লাভ কৰিব পাৰো।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

জানি থওঁ আহা —

- যি দিশৰ পৰা বতাহ বলিছে তাৰ নামেৰেই বতাহৰ নাম ৰখা হৈছে।
- যেনে — পশ্চিমৰ বতাহ, পূবৰ বতাহ, ইত্যাদি।

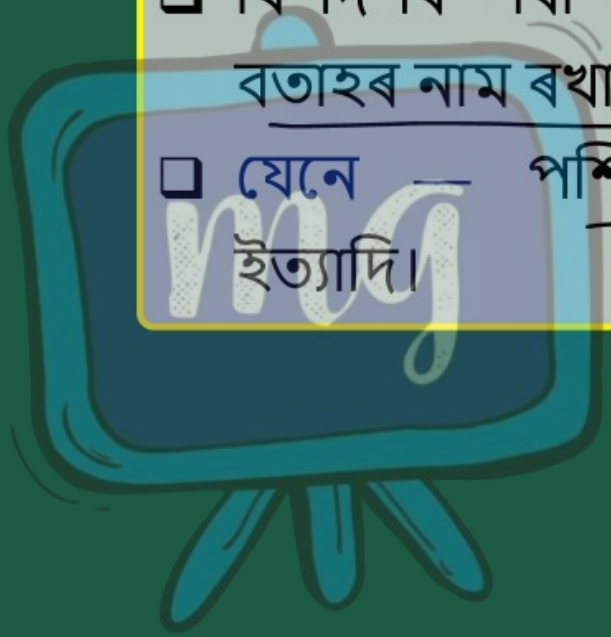

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- আনকি সাগৰ আৰু বিভিন্ন জলাশয়ৰ উপস্থিতিয়েও কোনো ঠাইৰ জলবায়ুৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায়।
- সাগৰ বিশাল জলভাগ আৰু জলপৃষ্ঠৰ পৰা অহা ঠাণ্ডা বতাহে উপকূলীয় অঞ্চলৰ জলবায়ু শীতল কৰি ৰাখে।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- সেয়েহে উপকূলীয় অঞ্চলৰ ওচৰৰ ঠাইৰ জলবায়ু সাগৰৰ পৰা বহু দূৰত অৱস্থিত ঠাইৰ পৰা পৃথক।
- ভাৰততো দিল্লীৰ জলবায়ু উপকূলীয় অঞ্চলত অৱস্থিত মুম্বাই বা চেন্নাইৰ জলবায়ুতকৈ যথেষ্ট পৃথক।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

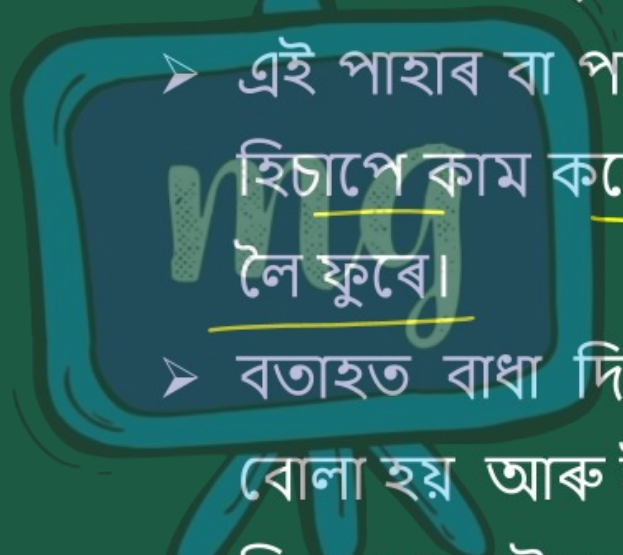

- কোনো ঠাইৰ জলবায়ুৰ ওপৰতো পাহাৰ বা পাহাৰৰ উপস্থিতিৰ প্ৰভাৱ পৰে।
- এই পাহাৰ বা পাহাৰবোৰে বতাহৰ বাবে বাধা হিচাপে কাম কৰে যিয়ে জলীয় বাষ্প কঢ়িয়াই লৈ ফুৰে।
- বতাহত বাধা দিয়া ফালটোক প্ৰতিবাদ ঢাল বোলা হয় আৰু ইয়াত প্ৰচণ্ড বৰষুণ হয়।
- কিন্তু, আনটো ফালে অনুবাদ ঢাল বুলি কোৱা হয় আৰু ইয়াত বৰষুণ অতি কম হয়।

- কোনো ঠাইৰ প্ৰচলিত বতাহে ইয়াৰ জলবায়ুৰ ওপৰতো প্ৰভাৱ পেলায়। এইদৰে বিভিন্ন কাৰকে কোনো ঠাইৰ জলবায়ুৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায়।

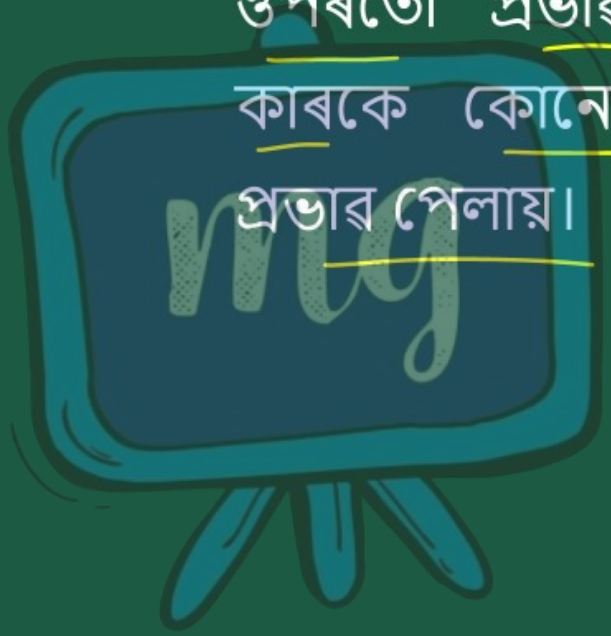

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

মানুহৰ কাম-কাজত জলবায়ুৰ প্ৰভাৱ

- মানুহৰ কাম-কাজ, ঘৰ-বাৰী, খাদ্যাভ্যাস, সাজ-পোছাক আদিত জলবায়ুৰ প্ৰভাৱ মন কৰিবলগীয়া।
- কৃষিৰ বাবে উপযোগী জলবায়ু অঞ্চলত মানুহৰ প্ৰধান বৃত্তি হ'ল কৃষি।

- আনহাতে, বিষুবীয় আৰু মেৰু অঞ্চল খেতিৰ বাবে উপযোগী নহয় বাবে তাত মানুহৰ প্ৰধান কাম হ'ল- হাবিৰপৰা ফল-মূল সংগ্ৰহ আৰু পশু চিকাৰ।
- মৰুভূমি অঞ্চলৰ ঠায়ে ঠায়ে থকা তৃণভূমিবোৰত মানুহে ঘাইকৈ পশুপালন কৰে।
- জলবায়ুৰে বাসস্থানৰ ওপৰতো প্ৰভাৱ পেলায়।

- ৰৰষুণ বেছি হোৱা ঠাইবোৰত ঘৰৰ চালবোৰ বেছি থিয় বা এঢলীয়া।
- যিবিলাক ঠাইত গৰম বৰ বেছি তাত মানুহে ঘৰৰ বেৰবোৰত মাটিৰ ডাঠ প্ৰলেপ দিয়ে।
- মেৰু অঞ্চলত মানুহে শীতকালত বৰফেৰে ঘৰ সাজি লয়।
- মানুহৰ খাদ্যাভ্যাসতো জলবায়ুৰে প্ৰভাৱ পেলায়।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- সাধাৰণতে এটা অঞ্চলত সহজতে হোৱা শস্য, শাক-পাচলি, ফল-মূল আদিৰ ওপৰতে সেই অঞ্চলৰ মানুহৰ খাদ্যাভ্যাস গঢ়ি উঠে।
- অসমত ধান খেতি সহজতে হয় বাবে ইয়াত মানুহৰ প্ৰধান আহাৰ ভাত।
- আনহাতে পঞ্জাৱ, হাৰিয়ানা আদি ৰাজ্যবোৰত ঘেঁহু খেতি বেছিকৈ হয় বাবে তাত মানুহৰ প্ৰধান আহাৰ ৰুটি।
- মেৰু অঞ্চলত খেতি-বাতি বিশেষ নহয় বাবে তাত মানুহৰ প্ৰধান খাদ্য মাছ বা মাংস।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

পৃথিৱীৰ উপৰিভাগৰ পৰিৱৰ্তন : আভ্যন্তৰীণ আৰু বাহ্যিক শক্তি

- পৃথিৱী-পৃষ্ঠৰ ভৌতিক চৰিত্ৰ একে নহয়।
- পৃষ্ঠৰ কিছুমান ঠাই সমান
- কিছুমান সম্পূৰ্ণ অসমান
- অৰ্থাৎ পৰ্বত আৰু পাহাৰেৰে আবৃত।
- পৃথিৱীৰ পৃষ্ঠভাগ বিভিন্ন ভূ-ৰূপেৰে আবৃত।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

২ প্ৰকাৰৰ শক্তিৰ প্ৰভাৱত ইহঁত গঠিত হয় —

(ক) আভ্যন্তৰীণ শক্তি

(খ) বাহ্যিক শক্তি

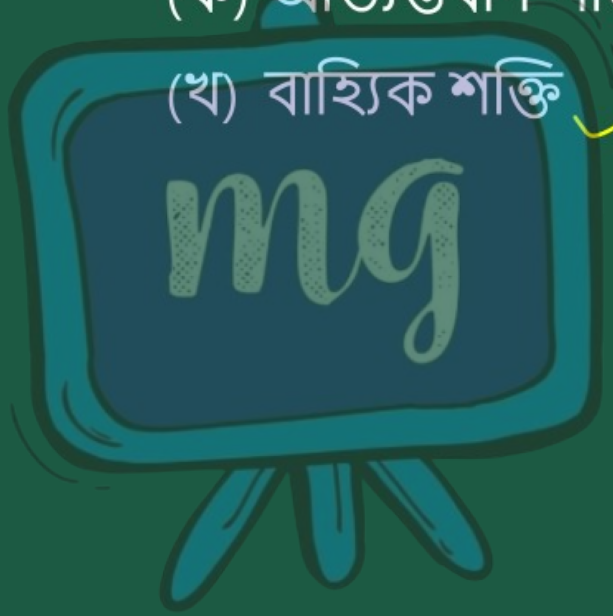

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

আভ্যন্তৰীণ শক্তি-

- পৃথিৱীৰ ভিতৰৰ অংশ এতিয়াও গৰম গলিত অৱস্থাত আছে;
- এনে গৰম গলিত পদাৰ্থৰ দ্বাৰা সৃষ্টি হোৱা অত্যন্ত তাপ আৰু চাপৰ ফলত পৃথিৱীৰ ভিতৰৰ অংশ অস্থিৰ বা অস্থিৰ হৈ থাকে।

- এই উত্তপ্ত পদার্থবোৰৰ প্রচণ্ড তাপ আৰু হেঁচাৰ ফলত ভূগর্ভ অস্থিৰ অৱস্থাত আছে। এই অস্থিৰতাৰ বাবে পৃথিবীৰ খোলাটোৰ ঠায়ে ঠায়ে মাজে সময়ে প্রবল জোঁকাৰণিৰ সৃষ্টি হয়।
- ইয়ে হ'ল ভূআন্দোলন।
- এই ভূআন্দোলনৰ ফলত পৃথিৱীৰ উপৰিভাগৰ কোনো অংশ ওপৰলৈ উঠি যাব পাৰে বা কোনো অংশ তললৈ বহি যাব পাৰে।

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

- ইয়াৰ ফলত ভূপৃষ্ঠত বিভিন্ন ধৰণৰ ভূঅবয়বৰ সৃষ্টি হয়। এনে ভূঅবয়ববোৰক আভ্যন্তৰীণ শক্তিৰ ক্রিয়াৰদ্বাৰা গঠিত হোৱা বুলি কোৱা হয়।

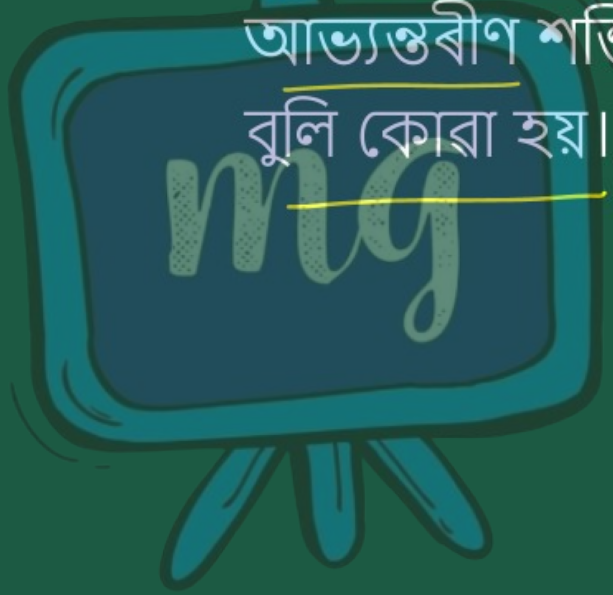

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha
সমগ্ৰ শিক্ষা

Under CSR Support by
ipca | Foundation

বাহ্যিক শক্তি-

- ভূপৃষ্ঠত পৰিৱৰ্তন ঘটোৱা আন এটা শক্তি হ'ল বাহ্যিক শক্তি। বাহ্যিক শক্তিৰ ক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা ভূপৃষ্ঠত থকা বিভিন্ন ভূ-অৱয়ববোৰৰ ক্ষয় হয়।

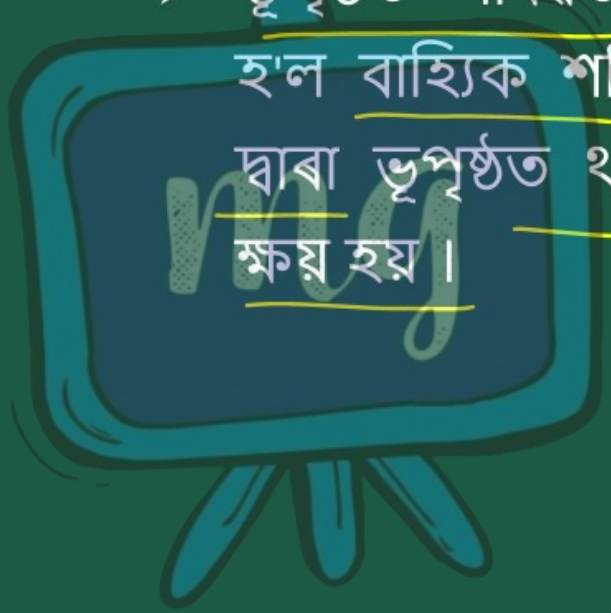

মূল্যায়ন

1 পশ্চিমা বতাহ কোনটো দিশৰ পৰা বয় -

A উত্তৰ - পূৰ

B পশ্চিম

মূল্যায়ন

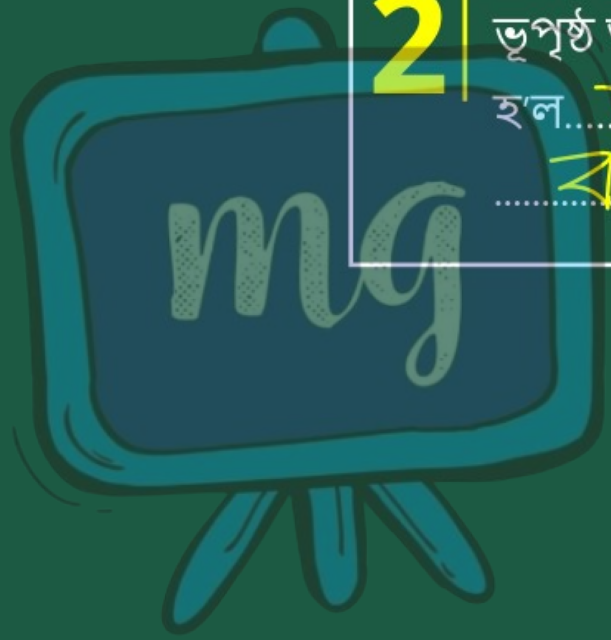

2 ভূপৃষ্ঠ অৱস্থাৰ পৰিবৰ্তন শক্তি দুটা হ'ল..... আভ্যন্তৰীণ..... আৰু .....বাহ্যিক.....

মূল্যায়ন

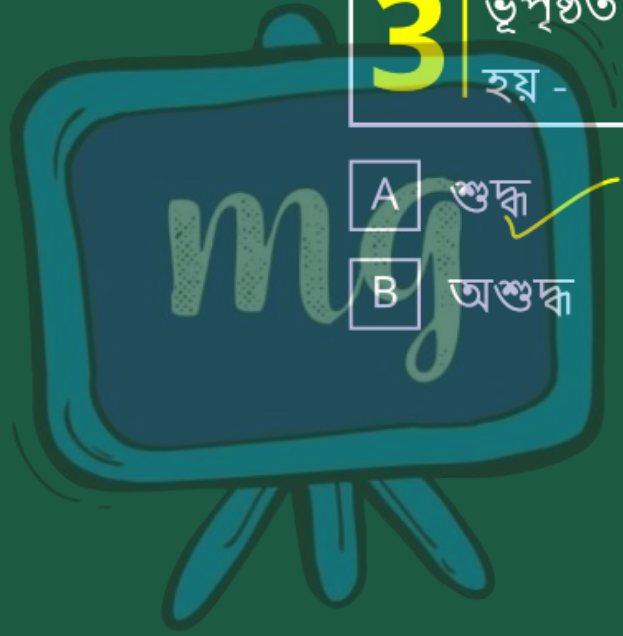

3 ভূপৃষ্ঠত ভূআন্দোলনৰ ফলত ভূ অৱয়বৰ সৃষ্টি হয় -

A শুদ্ধ

B অশুদ্ধ